

Včelársky náučný chodník na hrad Čičva

Kraj:	Prešovský
Okres:	Vranov nad Topľou
Geomorfologická jednotka:	Beskydské predhorie
Geologická jednotka:	flyšové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Sedliská, Podčičva, osada a pešo k severu osadou Podčičva po zelenej turistickej značke asi 450 m
Východisko:	Sedliská, Podčičva, parkovisko severozápadne pod hradom Čičava
Trasa:	Sedliská: parkovisko pod hradom Čičava - rázcestie pred vstupom do hradu Čičava
Dĺžka, prevýšenie:	300 m, prevýšenie 35 m
Čas prechodu:	30 min
Počet zastávok:	14
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: včelárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník vedie po zelenej turistickej značke, resp. v jej blízkosti.

Rok otvorenia: 2018

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Občianske združenie Pro futuro hradu Čičva, Sedliská 85, 094 09 Sedliská, tel. 0915 102 117

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Poznámky: (1) V území sa mimo náučného chodníka nachádza mnoho iných informačných tabúl o histórii hradu a pod. (2) Od hradu schádza východným svahom hradného vrchu k parkoviskám na severovýchodnom okraji obce popri mauzóleu, vyhlíadke s krížom a opustenom lome chodník s miestnym turistickým značením.

Jazykové okienko: V textoch používame ako názov hradu, ku ktorému vedie náučný chodník, jeho štandardizovanú formu Čičava v zmysle aktuálne platných dokumentov Úradu geodézie, kartografie a katastra SR. Preštandardizácia názvu v budúcnosti nie je vylúčená (závisí aj od aktivity lokálnych autorít).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, no jeho obsah je veľmi úzko špecializovaný.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Sedliská. Obec severovýchodne od Vranova nad Topľou na kontakte Beskydského predhoria a Východoslovenskej pahorkatiny na Kazimírskom potoku v údolí Ondavy. Vznikla spojením samostatných obcí Sedliská a Podčičva, ktoré do 17. storočia patrili pod panstvo Čičava, ležiac bezprostredne pod hradom založeným v dobe mongolských vpádov (viac v samostatnom hesle nižšie). Územie bolo osídlené už v kamennej dobe. Prvýkrát sa obec písomne spomína v roku 1323. Obyvateľstvo sa zaoberalo poľnohospodárstvom – obec bola známa pestovaním chmeľu, jablák a viniča –, pálením drevného uhlia a spracúvaním textilných materiálov pre vlastnú potrebu. V polovici 19. storočia asi 1,5 km smerom na Vyšný Kazimír vznikla vápenka (pracovala do roku 1944). V roku 1930 založený elektrický mlyn je kultúrnou pamiatkou. Pred i po druhej svetovej vojne sa rozvíjalo korytárstvo. Vo východnej časti obce stojí pôvodne neskorobarokový rímskokatolícky kostol Povýšenia sv. Kríža z polovice 18. storočia, v 19. a 20. storočí novogoticky prebudovaný, a v centre dva moderné kostoly – gréckokatolícky chrám Ochrany presvätej bohorodičky Panny Márie a katolícky sv. Jána. Významnou pamiatkou je pieskovecová baroková prícestná socha sv. Jána Nepomuckého z druhej polovice 18. storočia na križovatke pri moste cez Ondavu na východnom okraji obce. Neďaleko nej, pri cintoríne pri kostole Povýšenia sv. Kríža vo východnom svahu hradného vrchu sa na umelej terase nachádza hrobka rodiny Barkóczi z roku 1909, jednopodlažná neorománska stavba s centrálnym jednoosovým portikom, pravdepodobne v dôsledku prvej svetovej vojny nedokončená a tak nikdy neplniaca svoju pôvodnú funkciu. Hroby členov rodu sa nachádzajú na blízkom cintoríne. Hrobka je výrazným krajínovotvorným prvkom, po obnove v roku 2020 slúži na reprezentačné účely, napr. výstavy. V ľudovom dome z polovice 20. storočia v centre obce vzniklo v roku 2021 miestne múzeum Valalska chiža, v ktorom exponáty, pochádzajúce prevažne od miestnych obyvateľov, dokumentujú hospodársky, náboženský a kultúrny život v obci.

Hrad Čičava (zaužívaný názov Čičva). Zrúcaniny strážneho hradu nad obcou Sedliská, resp. jej časťou Podčičva v južnom okraji strednej časti Beskydského predhoria. Na vrchole vršku (200 m n. m.)

z troch strán chráneného strmými svahmi nad nivou Ondavy a tzv. Poľskou bránou ho dal medzi rokmi 1270 - 1316 postaviť vďaka donácii kráľa Štefana V. zakladateľ rodu z Rozhanoviec Rainold (alebo jeho syn Ladislav). Pri významnej ceste do Poľska bol súčasťou pohraničného obranného systému Uhorského kráľovstva. Najstaršiu časť hradu tvorilo jadro, chránené okrem obvodového kamenného opevnenia aj pristavaným valcovitým bergfritom (útočistnou vežou) na severozápadnej strane s britom - ostrou hranou, ktorou bývajú vybavené rôzne prvky opevnenia v smere očakávaného útoku -, v architektúre slovenských hradov veľmi vzácnym. Hrad postupne patril Bátoriovcom a Drugetovcom. V 16. storočí sa tu konali župné zhromaždenia, sídlil tu archív Zemplínskej stolice, ktorý v roku 1527 pri dobytí hradu Jánom Zápoľským zhorel. Opravený hrad dobyli v roku 1684 vojská Imricha Tököliho. V roku 1704 sa ho zmocnili a opravili vojská Františka II. Rákociho. V roku 1711 pri potlačení rákociovského povstania majiteľ gróf František Barkóci hrad bez boja vydal cisárskemu generálovi Jánovi Pálffymu a hrad dali zbúrať. Od roku 2014 zrúcanina prechádza vďaka aktivite miestneho občianskeho združenia Pro Futuro hradu Čičva konzerváciou. [Pozn. K názvu hradu Čičava/Čičva pozri jazykové okienko vyššie. Vo vzdialenosti asi 6 km od hradu západným smerom leží obec Čičava, ktorou preteká rovnomenný potok.]

Hrad Brekov. Zrúcanina hradu nad obcou Brekov juhozápadne od Humenného na vrchole severovýchodnej rássochy (279 m n. m.) vrchu Klokočiny. Vybudovaný bol v 13. storočí ako súčasť sústavy hradov na uhorsko-poľskej ceste. Podobne ako iné hrady v nej bol v rámci protihabsburských povstaní šľachticov v 17. storočí zničený a spustol. Hradný vrch so strmými svahmi sa nachádza na pravej strane vstupnej časti **Brekovskej brány** - asi 2 km dlhého a 0,5 km širokého prielomového úseku doliny Laborca v Humenských vrchoch, podcelku Vihorlatských vrchov v ich západnom okraji -, ktorou rieka prechádza z Beskydského predhoria do Východoslovenskej pahorkatiny. Prielom sa vyvinul zarezávaním sa toku pozdĺž priečneho zlomu do vznikajúceho - pomaly sa dvíhajúceho - pohoria (dnešné Vihorlatské vrchy, resp. ich podcelok Humenské vrchy). Hradný vrch budovaný rôznymi mezozoickými karbonátovými horninami, najmä tmavosivými až čiernymi masívnymi hrubo lavicovitými gutensteinskými vápencami s dolomitmi v nadloží, ktoré sa ťažia v blízkom lome, je súčasťou nevelkého **Brekovského krasu**. V blízkosti hradu a lomu sa vyskytujú jaskyne (napr. Brekovská jaskyňa (zaniknutá ťažbou), Veľká Artajama) a priepasti, ktoré majú zaujímavý charakter súvisiaci zrejme so stagnujúcimi vodami Laborca počas jeho etapovitého zarezávania sa v prielome.

Beskydské predhorie. Geomorfologický celok na severovýchodnom Slovensku pozdĺž južnej hranice geomorfologickej subprovincie Vonkajšie Východné Karpaty dlhého štíhleho pôdorysu západo-východného smeru susediaci na juhu so Spišsko-šarišským medzihorím, Košickou kotlinou, Slanskými vrchmi, Východoslovenskou pahorkatinou, Vihorlatskými vrchmi a na severe s Bukovskými vrchmi, Laboreckou vrchovinou a Ondavskou vrchovinou. Zaberá územie od Terne na západe až po slovensko-ukrajinskú štátnu hranicu na východe, kde dosahuje najväčšiu šírku vyše 10 km. Najužším miestom (necelé 2 km) je východne od Humenného oblasť ústia Cirochy do Laborca, kde do predhoria vybieha masív Sokola - časti Humenských vrchov, podcelku Vihorlatských vrchov. Predhorie je zníženinou, rozkladajúcou sa na rozhraní rôznych geologických formácií, vymodelovanou v menej odolných horninách flyšu a bradlového pásma. Má prevažne pahorkatinový a miestami rovinný reliéf dosahujúci od 120 m n. m. (Ondava pri Tovarnom) až po 661 m n. m. andezitovým nekom Hôrka v najvýchodnejšej časti južne od obce Inovce. Predhorím preteká naprieč mnoho vodných tokov vrátane Sekčova, Tople, Ondavy či Laborca, dlhšími dolinami ním tečú Cirocha a Ublianka. V území ležia okrem miest Hanušovce nad Topľou, Humenné a Snina početné nevelké sídla. Je zväčša odlesnené, lesy prevažujú len vo východnej členitejšej časti medzi Vihorlatskými vrchmi a Bukovskými vrchmi. Predhorím prechádzajú viaceré železničné trate.

Názvy informačných panelov

1. Včelársky náučný chodník na hrad Čičva
2. História včelárenia
3. Včela - zázrak prírody
4. Včelia pastva na Slovensku
5. Stavba tela včely
6. Včela medonosná
7. Včelie produkty
8. Medonosné rastliny
9. Komunikácia včiel
10. Choroby a škodcovia včiel
11. Úl - obydlie včiel. Včelársky rok
12. Význam včely medonosnej
13. Vzájomné vzťahy. Rojenie
14. Vývin včely medonosnej

